
401

Besluit van 21 augustus 2006 tot wijziging van het Tijdelijk experimentenbesluit Kiezen op Afstand

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Op de voordracht van Onze Minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties van 10 juli 2006, nr.2006-0000223719, directie Constitutionele Zaken en Wetgeving;

Gelet op artikel 4, tweede en vierde lid, van de Experimentenwet Kiezen op Afstand;

De Raad van State gehoord (advies van 31 juli 2006, No.W04.06.0302/I);

Gezien het nader rapport van Onze Minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties van 10 augustus 2006, nr. 2006-0000266333;

Hebben goedgevonden en verstaan:

ARTIKEL I

Het Tijdelijk experimentenbesluit Kiezen op Afstand wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 5 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt «derde» vervangen door: vijfde.
2. In het tweede lid vervalt «tweede, dan wel de».

B

In de artikelen 6, eerste lid, onder c, 22, onder a, 26, onder b, 27, 28, eerste lid, onder b, 29, 32, eerste lid, 33, 34, 35, eerste lid, 36, tweede en zesde lid, 39, 43, eerste en tweede lid, 44, tweede lid, 47, tweede lid, 50, vierde lid, en 53, tweede lid, onder b, en vierde lid en in het opschrift van hoofdstuk 3 vervalt telkens «of telefoon».

C

Artikel 28, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. Onderdeel g vervalt.
2. De onderdelen h tot en met j worden geletterd g tot en met i.

D

Onder vernummering van het vierde en vijfde lid tot derde en vierde lid komt het derde lid van artikel 30 te vervallen.

E

In artikel 31, vijfde lid, vervalt de eerste volzin.

F

Artikel 32 wordt als volgt gewijzigd:

1. Het tweede lid komt te luiden:
2. Onze Minister verzendt aan de kiezer wiens stemcode in het ongerede is geraakt of die ten onrechte geen stemcode heeft ontvangen op zijn aanvraag een nieuwe stemcode, mits de aanvraag uiterlijk drie werkdagen voor aanvang van de stemperiode, bedoeld in artikel 39, door Onze Minister wordt ontvangen en de aanvrager bij zijn aanvraag van zijn identiteit doet blijken. Een kiezer kan hiertoe slechts een keer een aanvraag doen. De in eerste instantie verstrekte code wordt door deze verzending ongeldig.
2. In het vierde lid vervallen: «zowel», «als stemmen met behulp van telefoon» en «of telefoon».
3. Onder vernummering van het vierde tot vijfde lid, wordt een lid ingevoegd, luidende:
4. Onze Minister stelt een referentiebestand van alle mogelijke elektronische stemmen op en legt dit ter inzage. Bij ministeriële regeling worden hierover regels gesteld.

G

Artikel 38 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid vervalt «, met dien verstande dat ten aanzien van iedere kandidaat tevens een unieke kandidaatcode is vermeld, alsmede een unieke code ten behoeve van een blanco stem».
2. In het derde lid vervalt de tweede zin.

H

In artikel 39 wordt «zes» vervangen door: vier.

I

Artikel 41, eerste lid, komt te luiden:

1. De kiezer die met behulp van internet stemt, brengt zijn stem als volgt uit.

a. Nadat de kiezer verbinding heeft gekregen met de voorziening, voert hij zijn stemcode, bedoeld in artikel 32, eerste lid, in.

b. Nadat de kiezer aan de hand van de stemcode is geïdentificeerd, maakt de kiezer zijn keuze. De kiezer kiest eerst een kandidatenlijst uit van het getoonde overzicht van alle nummers van de lijsten en, voor zover deze boven de lijst zijn geplaatst, van de aanduidingen van politieke groeperingen. Vervolgens kiest de kiezer uit de getoonde geselecteerde kandidatenlijst een kandidaat. De kiezer kan ook een blanco stem uitbrengen.

c. Nadat de inhoud van zijn keuze aan de kiezer is getoond en de kiezer zijn stem heeft bevestigd, wordt de stem verzonden naar de voorziening. Na ontvangst wordt de stem opgeslagen in het geheugen van de voorziening;

d. Nadat de stem is ontvangen door de voorziening ontvangt de kiezer een ontvangstbevestiging.

J

Artikel 42 vervalt.

K

In het derde lid van artikel 44 vervalt «onderscheidenlijk artikel 42, eerste lid, onder a en b,».

L

Artikel 47, eerste lid, komt als volgt te luiden:

1. Onmiddellijk nadat de stemming is geëindigd, stelt het stembureau aan de hand van de gegevens die de voorziening weergeeft het aantal kiezers vast dat met behulp van internet heeft gestemd.

M

Artikel 48 wordt als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid, onderdeel b, wordt «code» vervangen door: optie.

2. Het derde lid komt te luiden:

3. Als ongeldige stem wordt aangemerkt:

- a. een in het tweede lid, onderdeel b, bedoelde stem;
- b. op één na alle stemmen van een kiezer die meerdere stemmen heeft uitgebracht op dezelfde kandidaat;
- c. de stemmen van een kiezer die stemmen heeft uitgebracht op verschillende kandidaten;
- d. een stem waaraan gegevens zijn toegevoegd waardoor de kiezer kan worden geïdentificeerd;
- e. een stem waarvan de stemcode ongeldig is.

3. Onder vernummering van het vijfde en zesde lid tot vierde en vijfde lid, vervalt het vierde lid.

4. Er wordt een lid toegevoegd, luidende:

6. Het stembureau stelt iedere kiezer na de stemopneming in de gelegenheid om na te gaan of zijn elektronische stem correct is meegeteld. Bij ministeriële regeling kunnen hierover regels worden gesteld.

N

In artikel 53, tweede lid, onder a, en derde lid, onder a, vervalt «en telefoon».

ARTIKEL II

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt op grond van artikel 25a, vijfde lid j° vierde lid, onder b van de Wet op de Raad van State, omdat het uitsluitend opmerkingen van redactionele aard bevat.

Dit besluit treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin het wordt geplaatst.

's-Gravenhage, 21 augustus 2006

Beatrix

De Minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties,
A. Nicolai

Uitgegeven de *twaalfde* september 2006

De Minister van Justitie,
J. P. H. Donner

NOTA VAN TOELICHTING

Algemeen

Bij de verkiezingen van de leden van de Tweede Kamer in 2006 zal aan kiezers in het buitenland bij wijze van experiment de mogelijkheid worden geboden om per internet te stemmen. Naast het stemmen per internet blijft ook de mogelijkheid bestaan om per brief of volmacht te stemmen. In 2004 is bij de verkiezing van de leden van het Europees Parlement ook een dergelijk experiment gehouden. Uit de evaluatie van dat experiment met internet- en telefoonstemmen is gebleken dat slechts een paar honderd stemmen zijn uitgebracht via de telefoon. Het grootste deel van de kiezers (91%) dat aangegeven had om per internet of telefoon te willen stemmen stemde per internet.

De voorziening om via internet te stemmen is zeer betrouwbaar gebleken. Zo is zij meervoudig uitgevoerd en heeft zij een zeer breedbandige verbinding met het internet. De voorziening kan in korte tijd een zeer groot aantal stemmen verwerken. De kans dat internetstemmen niet beschikbaar is en teruggevallen moet worden op de telefoonstemvoorziening wordt daardoor zeer klein.

Om naast de mogelijkheid om per internet te stemmen ook de mogelijkheid te laten bestaan om per telefoon te stemmen moeten extra kosten gemaakt worden. Gelet op het zeer kleine aantal kiezers dat gekozen heeft voor de optie om per telefoon te stemmen (480 tegenover 4871 kiezers die gestemd hebben via internet) en de kosten van het telefoonstemmen is ervoor gekozen om bij het experiment dat in 2006 zal worden gehouden het niet meer mogelijk te maken om per telefoon te stemmen. Om die reden is in een groot aantal artikelen de verwijzing naar het telefoonstemmen geschrapt en is tevens artikel 42 dat uitsluitend ziet op het stemmen per telefoon vervallen.

Bij het experiment in 2006 wordt er gebruik gemaakt van een andere leverancier voor de stemdienst dan in 2004. De verandering van stemdienst leidt er toe dat de wijze waarop de kiezer tot zijn keuze komt iets verandert. In 2004 kreeg de kiezer een overzicht van alle kandidatenlijsten en de daarop voorkomende kandidaten thuisgestuurd. Bij elke kandidaat was een numerieke 9-cijferige kandidaatcode gedrukt. In de nieuwe situatie kiest hij eerst een politieke groepering uit de lijst van deelnemende politieke groeperingen en krijgt hij daarna van de gekozen lijst de kandidaten te zien. Vervolgens maakt hij een keuze voor één van deze kandidaten. Artikel 41 is hieraan aangepast. Op grond van artikel 38, eerste lid, onder b, ontvangt de kiezer wel een overzicht van alle kandidatenlijsten. Dit zal omwille van de snelle verzending per e-mail worden toegestuurd. Op die manier heeft hij altijd een volledig overzicht ten behoeve van het uitbrengen van zijn stem.

De voorziening is zo ontworpen dat voorafgaand aan het uitbrengen van de stem wordt geverifieerd of de kiezer reeds een stem heeft uitgebracht. Als de kiezer reeds heeft gestemd, dan wordt aan de kiezer de ontvangstbevestiging getoond. Er kunnen echter verschillende oorzaken zijn dat van een en dezelfde kiezer meerdere stemmen worden ontvangen. Bijvoorbeeld omdat door fouten in de datatransmissie de netwerkapparatuur van het internet zelfstandig besluit om data nogmaals te versturen. Of omdat de synchronisatie tussen de servers waarop de stemmen worden ontvangen achterloopt bij de daadwerkelijke stemmen die worden uitgebracht. Of omdat een kiezer met opzet meerdere stemmen uitbrengt. Dit alles leidt ertoe dat de ontvangst van meerdere stemmen niet kan worden voorkomen. Om er toch voor te zorgen dat per kiezer maximaal één stem wordt meegeteld voor de verkiezing moet

daarom na ontvangst worden bepaald welke stem geldig is. Hiervoor zijn de stemmen uitgerust met een unieke en anonieme identificatie, waarmee de authenticiteit van de kiezer is vast te stellen zonder zijn anonimiteit te schenden.

Voorafgaand aan de stemming wordt een zogenaamd referentiebestand gegenereerd (zie ook artikel 32) en gepubliceerd waarin referentiewaarden staan van alle mogelijke stemmen die uitgebracht kunnen worden. Na afloop van de stemming wordt voor elke ontvangen stem aan de hand van de bijbehorende referentiewaarden gekeken of er van één kiezer meerdere stemmen zijn ontvangen. Als dat het geval is, en de stemmen betreffen een en dezelfde kandidaat, dan wordt één van de stemmen geldig verklaard en de andere ongeldig. Indien de stemmen verschillende kandidaten betreffen is er geen mogelijkheid om vast te stellen welke stem meegeteld moet worden en worden alle stemmen als ongeldig beschouwd.

Indien aan een elektronische stem bewust gegevens zijn toegevoegd waardoor de identiteit van de kiezer kan worden bepaald, wordt de stem eveneens ongeldig verklaard. Op deze manier kan er per kiezer maximaal één stem worden meegeteld in de uitslag.

Ten slotte worden alle ontvangen stemmen waarvan de stemcode ongeldig is, ongeldig verklaard. Een stemcode is ongeldig indien een vervangende stemcode is uitgereikt.

Om de transparantie en de controleerbaarheid van het verkiezingsproces te vergroten biedt de voorziening de mogelijkheid aan de kiezer om zelf te verifiëren of zijn stem is meegeteld. Hiertoe worden specifieke gegevens gepubliceerd, zoals het referentiebestand en na afloop van de stemopneming een tabel met alle ontvangen stemmen waarin is aangegeven of de stem is geaccepteerd als een geldige stem. Bij de ontvangstbevestiging die de kiezer krijgt na het uitbrengen van zijn stem, zal hij zijn referentiewaarde te zien krijgen. Hiermee kan hij achteraf zien dat zijn stem is geregistreerd. De kiezer kan controleren of zijn geaccepteerde stem voor de juiste kandidaat is meegeteld.

Daarnaast is nu voorzien in de mogelijkheid om een kiezer die zijn stemcode kwijt is op verzoek een nieuwe stemcode toe te zenden. Dit is analoog aan de regeling die gebruikt wordt bij de stempas waarmee in een willekeurig stembureau naar keuze binnen de eigen gemeente gestemd kan worden. Toezenden van een nieuwe stemcode leidt er niet toe dat de kiezer twee keer zou kunnen stemmen, omdat de eerder toegezonden stemcode ongeldig wordt gemaakt; hiermee kan niet meer aan de verkiezingen worden deelgenomen.

De wijzigingen brengen geen vermeerdering of vermindering van de administratieve lasten voor burgers en bedrijven met zich mee.

Artikelsgewijs

A

De kiezer die ten onrechte geen stempas heeft ontvangen of wiens stempas in het ongerede is geraakt, kan uiterlijk op de vijfde dag vóór de dag van stemming mondeling of schriftelijk een vervangende stempas aanvragen. Op advies van de Kiesraad, de VNG en de NVVB bij het wetsvoorstel tot landelijke invoering van het stemmen in een willekeurig stembureau¹ is deze termijn gewijzigd van drie naar vijf dagen. Bij een verkiezing op woensdag eindigde de termijn namelijk in het weekend, wat tot onduidelijkheid leidde bij gemeenten en kiezers. Een beperking van de

¹ Kamerstukken II 2005/06, 30 569.

termijn is noodzakelijk om de gemeente de gelegenheid te geven, de lijst van ongeldige stempassen te kunnen aanmaken en distribueren. Het is van belang dat de kiezer nog tot een zo laat mogelijke datum op het gemeentehuis een vervangende stempas kan verkrijgen, omdat dit in het stembureau niet kan. De burgemeester is daarom bevoegd om, indien dit mogelijk en gewenst is, de termijn hiervoor te verlengen; hij kan bepalen dat tot de dag voor de stemming nog vervangende passen kunnen worden verkregen. Tijdens eerdere experimenten die zijn gehouden met SWS, hebben sommige gemeenten inderdaad besloten tot een verkorte termijn voor het aanvragen van een vervangende stempas. De gemeente Nieuwegein heeft voor de Europese verkiezingen de mogelijkheid tot het aanvragen van een vervangende stempas opengelaten tot 20.00 uur op de avond voor de verkiezingen. Voor grotere gemeenten is dit echter niet altijd mogelijk, om die reden is niet gekozen voor het voorschrijven van een uniforme termijn van uiterlijk één dag voor de verkiezingen. Voorlichting aan de kiezers moet waarborgen dat de kiezers alert zijn op de tijdige ontvangst van hun stempas.

C en M

Zoals in het algemeen deel van de toelichting is aangegeven is het vanwege de techniek van het internetstemmen noodzakelijk om te regelen dat per kiezer weliswaar meerdere stemmen naar de stemdienst kunnen worden verstuurd, maar dat hiervan maximaal één meetelt voor de uitslag.

D

Bij het experiment in 2004 is gebleken dat relatief veel kiezers hun toegangscode waren vergeten. Hierdoor konden zij niet deelnemen aan de stemming. Het niet opnieuw kunnen uitreiken van de toegangscode stuitte dan ook op groot onbegrip.

Bij het experiment in 2006 zal geen toegangscode gevraagd worden. Alleen de stemcode die wordt verzonden naar de kiezer zal als identificerend gegeven dienen.

E

Aangezien de kiezer geen toegangscode hoeft op te geven op het verzoekschrift is de eerste volzin van het vijfde lid van artikel 31 niet meer nodig.

F

Aan elke kiezer wordt een stemcode verstrekt. De stemcode dient ter identificatie van de kiezer als hij zijn stem via internet uitbrengt. In de oude situatie ontving een kiezer deze stemcode pas nadat de kandidaatstelling onherroepelijk was vastgesteld door het centraal stembureau. Om te voorkomen dat de stemcode niet tijdig aankomt, wordt deze nu zo snel mogelijk verzonden, ook reeds vóór de datum van kandidaatstelling. Het overzicht van kandidaten wordt later per e-mail toegestuurd aan de kiezer.

Bij het experiment in 2004 was het niet toegestaan om aan een kiezer die zijn stemcode niet ontvangen had, verloren of vergeten was een vervangende stemcode uit te reiken. Bij het experiment in 2006 is dit wel mogelijk. Aan de hand van de gegevens die bij registratie door de kiezer zijn verstrekt, zal de identiteit en authenticiteit van de kiezer geverifieerd worden alvorens een nieuwe stemcode wordt verstrekt. In de voorziening wordt vastgelegd dat stemmen die worden uitgebracht met de eerder

verstrekke stemcode als ongeldig aangemerkt moeten worden. Hiervan wordt proces-verbaal opgemaakt. Gedurende de stemperiode zelf zullen geen vervangende stemcodes worden verstrekt.

G

De kandidaat-codes komen te vervallen als gevolg van de keuze om bij het experiment geen voorziening voor stemmen per telefoon te hanteren. Deze kandidaat-codes werden uitsluitend bij het stemmen per telefoon gebruikt; de kiezer moest deze via de telefoontoetsen invoeren om zijn keuze duidelijk te maken. Voor het stemmen per internet zijn deze codes niet nodig.

H

Uit de evaluatie van het experiment van 2004 is gebleken dat de meeste kiezers die per internet stemden dit pas aan het eind van de daarvoor uitgetrokken stemperiode van tien dagen stemden. Tevens bleek de capaciteit van de stemdienst vele malen groter te zijn dan het aantal uitgebrachte stemmen. Omdat gedurende de hele stemperiode de stemdienst bemand moet zijn is er nu voor gekozen deze stemperiode te verkorten tot vijf dagen. In deze periode zit ook een weekend.

I

In 2004 kreeg de kiezer geen bevestiging van de ontvangst van zijn stem. Dit wordt bij de nieuwe stemdienst anders. Na ontvangst van de stem stuurt de voorziening een ontvangstbevestiging naar de kiezer. Met deze ontvangstbevestiging heeft de kiezer een bewijs dat zijn stem is ontvangen. Indien de kiezer geen ontvangstbevestiging krijgt, bijvoorbeeld doordat de verbinding voortijdig wordt verbroken en de kiezer twijfelt of zijn stem nu wel of niet is aangekomen, kan hij opnieuw verbinding zoeken met de voorziening. De voorziening controleert aan de hand van de toegangscode en stemcode van de kiezer wat de status is. Indien er wél een stem is ontvangen, zal dit aan de kiezer getoond worden en ontvangt hij op dat moment de ontvangstbevestiging. Indien er geen stem is ontvangen, kan de kiezer alsnog een stem uitbrengen.

De Minister voor Bestuurlijke Vernieuwing en Koninkrijksrelaties,
A. Nicolai